Artikel gepubliceerd in: *Limburgs Tijdschrift voor Genealogie* 44 (2016), p. 35-49.

Voorouders van vondelingen gevonden

Régis DE LA HAYE

Maastricht heeft in de jaren 1814-1823 een opmerkelijk hoog aantal vondelingen gehad, waarover in 1967 een uitstekende publicatie verscheen van de hand van Mart Smeets en Jo Gulikers.[1] Deze auteurs hadden reeds opgemerkt dat de bevoegde autoriteiten indertijd al hadden begrepen dat de ware identiteit van de moeder van de vondeling in een aantal gevallen zonder veel moeite achterhaald kon worden, en dat er aantoonbaar gevallen waren van voorkennis bij de beheerders van het Vondelingenhuis.

Het blijkt immers dat Joséphine Albert, de dochter van de huisbaas van het Vondelingenhuis, wel eens afspraken maakte met de moeder van het kind. Op 23 maart 1822 werd een vondeling aangegeven die de naam Joannes Lutter kreeg. Men wist in het Vondelingenhuis blijkbaar precies wie de moeder van het kind was, want hoe kwam men anders aan de naam "Lutter"? Dat bleek enkele jaren later, toen de echte moeder, Anna Maria de la Rue, het kind erkende. Ze was woonachtig in Lutterade...! Vandaar dus de naam Lutter. Toen bleek ook dat hij reeds op 6 januari 1822 als Joannes de la Rue stond ingeschreven bij de Burgerlijke Stand van Maastricht. De gemeente-ambtenaren hadden ook een vermoeden kunnen hebben, maar die hadden even een oogje dichtgeknepen. Gedeputeerde Staten betaalden immers.[2]

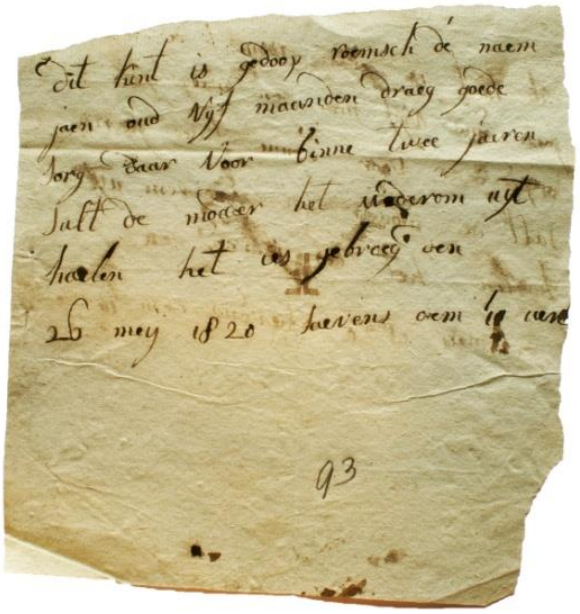

Afb. 1. Briefje van de vondeling Gudarre.

Een ander voorbeeld is de op 26 mei 1820, om 10 uur 's avonds, in de rol van het Vondelingenhuis geplaatste vondeling Gudarre. Hoe kwam men aan die naam? Op het briefje

[1] J.H.J. Gulikers en M.K.J. Smeets, 'Vondelingen te Maastricht 1814-1823', in : *Huldeblijk. Bundel opstellen aangeboden aan de genealoog Jan J.M.H. Verzijl* (Roermond 1967), p. 47-96.
[2] Gulikers/Smeets, p. 56.

dat bij de vondeling was aangetroffen stond alleen maar een voornaam: Jan: *"dit kient is gedoop roemsch de naem jaen oud vyf maanden draeg goede zorg daar voor binnen twee jaeren sult de moeder het wederom uyt haelen het is gebroeg den 26 meij 1820 saevens oem 11 uere"* (afb. 1). En inderdaad, zoals afgesproken, kwam de moeder, Gertrudis Gerardu, precies twee jaar later, op 15 maart 1822, het kind weer terughalen. Het was doorgestoken kaart, want de vondelingennaam Gudarre is simpelweg een anagram van de echte naam Gerardu. De moeder van het kind was dus vanaf het begin bij de mensen van het Vondelingenhuis bekend. Jan Gerardu en zijn moeder zijn daarna voor ons even spoorloos.

Nu de archieven over deze periode openbaar en eenvoudig toegankelijk zijn,[3] blijkt het zeer goed mogelijk, althans in een aantal gevallen, om te achterhalen wie de moeder van het kind is, en daarmee ook verder onderzoek te doen naar de voorouders. Op mijn lezing over dit onderwerp op de Genealogiedag Limburg van 12 maart 2016 heb ik daar al enkele voorbeelden van gegeven. In deze bijdrage een verdere uitwerking, een schets voor de methodiek van verder onderzoek, en natuurlijk ook nieuwe onderzoeksvragen, omdat ieder onderzoek nu eenmaal nieuwe vraagstellingen oproept.

Vijf documenten per kind

Voor iedere vondeling werd door het de ambtenaar van de Burgerlijke Stand van Maastricht een "vondelingenakte" opgemaakt. Daarin werden nauwkeurig de vondstomstandigheden verhaald, werd de leeftijd van de baby geschat, werd beschreven wat het kind aan kleding droeg, en of er eventueel voorwerpen of briefjes bij waren achtergelaten. Deze werden als bewijsstukken bij de akte bewaard. Soms bewaarde de moeder zelf een voorwerp, bijvoorbeeld de helft van een speelkaart, als bewijsstuk, om wanneer het haar beter ging, de vondeling weer op te kunnen eisen.[4] Na het opmaken van de "vondelingenakte" werd doorgaans door de ambtenaar van de Burgerlijke Stand op dezelfde dag een geboorteakte opgemaakt. Bovendien blijkt van sommige vondelingen ook nog een geboorteakte te bestaan onder hun ware identiteit, met natuurlijk de naam van de echte moeder, waarbij ook de getuigen van belang kunnen zijn voor verder genealogisch onderzoek. We zullen daar een voorbeeld van zien. Hoewel op de briefjes die bij de vondeling werden aangetroffen, uitdrukkelijk stond vermeld dat ze reeds gedoopt waren, soms met doopdatum en doopkerk erbij, werden ze nogmaals in de Sint-Servaaskerk, de parochiekerk van het Vondelingenhuis in de Lenculenstraat, onder hun vondelingennaam gedoopt, doorgaans op de dag van de vondst zelf, met twee mensen van het Vondelingenhuis als peter en meter.[5] Ook daarvan hierna enkele voorbeelden.

Er werden dus voor iedere vondeling minimaal drie, soms zelfs vijf aktes opgemaakt, met of zonder bijlagen. Deze aktes en de bijlagen kunnen in bepaalde gevallen een aanduiding bevatten, hoe klein ook, die verder onderzoek mogelijk maakt, en die ons op het spoor van de echte moeder kan brengen.

Tenslotte moet in het onderzoek ook betrokken worden (althans voor de vondelingen die de baby-jaren hebben overleefd) waar de kinderen in de kost werden gedaan, en wat hun verdere lotgevallen zijn. Sommige kinderen zijn aan hun moeder teruggegeven, andere verdwijnen spoorloos uit de administratie.

Lijsten van vondelingen met aantekeningen over hun lotgevallen worden bewaard in het archief van de Provincie Limburg en in het archief van het Burgerlijk Armbestuur van

[3] De archiefdiensten van België en Frankrijk zijn momenteel bezig om alle kerkregisters en aktes van de Burgerlijke Stand integraal op Internet te publiceren. Zie mijn artikel : 'Kerkregisters en Burgerlijke Stand van België op Internet', in: *LTG* 41 (2013), p. 20.

[4] De vondelingenakten maken deel uit van het archief van het Burgerlijk Armbestuur van Maastricht.

[5] RHCL, archief parochie Sint-Servaas (21.209A), inv.nr. 1489 (kladregister) en 1502 (netregister).

Maastricht, en in de bevolkingsregisters van Maastricht vanaf 1816.[6] Er zal in deze studie verder niet iedere keer specifiek naar verwezen worden.

De briefjes

In een aantal gevallen blijkt het dus mogelijk de echte herkomst van de vondeling te achterhalen. In deze bijdrage een paar voorbeelden, die nog verder archiefonderzoek vereisen, en in de toekomst zeker nog kunnen worden aangevuld. Daarbij zijn vooral de briefjes die bij de vondeling werden aangetroffen van groot belang. Op een aantal staat een datum van doop of van aangifte bij de Burgerlijke Stand, maar jammer genoeg staat er meestal niet de gemeente bij. Het achterhalen van genealogische gegevens over de biologische moeder vereist dus enig speurwerk.

Sommige briefjes zijn niet bewaard gebleven, maar vergelijking met de bewaard gebleven exemplaren wijst uit dat de ambtenaren die de vondelingenakte opmaakten, de teksten zeer nauwkeurig hebben gecopieerd, inclusief de soms talrijke spel- en taalfouten.

De meeste briefjes zijn immers geschreven door personen die niet gewend waren om veel te schrijven, getuige de houterige letters, en de de vele taal- en spelfouten. Het merendeel van de briefjes zijn Franstalig, of eerder "koeterwaals".

Dat er derden betrokken waren bij de tevondelinglegging blijkt uit briefjes die duidelijk geschreven zijn door een andere persoon dan de moeder van het kind. Een sprekend voorbeeld is de vondeling Wijnoogst, wiens briefje is geschreven in een mooi handschrift en in foutloos Frans, maar de handtekening van de moeder verraadt iemand die niet gewend is de pen te hanteren (zie verder hierna).

Dat er derden betrokken waren bij de tevondelinglegging blijkt ook uit een serie briefjes van dezelfde hand, met dezelfde spelfouten, bovendien geschreven in dezelfde korte periode. Daarover zodadelijk meer, want deze serie is het bewijs van een "Luikse connectie".

Afb. 2. Bij de baby Hubertus Larik, in Maastricht te vondeling gelegd op 8 juni 1822, werd een in tweeën geknipte speelkaart aangetroffen. Voor de moeder van het kind vormde dit een bewijsstuk, mocht zij ooit haar kind kunnen terugvragen. Op de achterkant van de speelkaart staat de vermelding: "Gedoop in S. Servaes. Hubertus".

[6] RHCL, Provinciaal Archief (04.01), inv.nr. 3426, verbalen Gedeputeerde Staten, 1 september 1823, Litt. R., nr. 197. –RHCL, archief Burgerlijk Armbestuur Maastricht (20.133), inv.nr. 7398 ("Registres des enfants trouvés 1818-1830").

Een schoolvoorbeeld: Larik (= Bockx)

Daaraan voorafgaand, maar wel op dezelfde dag, 10 juni 1822, werd de vondelingenakte opgemaakt, waarbij het kind uitvoerig werd beschreven. Allereerst werd gezegd welke kleren hij aan had, en daarna gemeld dat op het kind was aangetroffen een "*schuins doorgesneden kaart zynde scheppen boer, waar op geschreven stond* Gedoop in S^{t}. Servaes. N. Hubertus" (afb. 2). Het kind was van het mannelijk geslacht, ongeveer acht dagen oud. Het werd ingeschreven met de naam Hubertus Larik, en opgenomen in het Vondelingenhuis.

De in tweeën geknipte speelkaart schoppen boer is bij de akte bewaard gebleven. Op de achterkant van de kaart staat inderdaad: "Gedoop in S. Servaes. Hubertus". Een eerste kleine hint verschaft de schrijfwijze "gedoop", zonder -t ('gedoopt'). Het weglaten van een eind-t bij een voltooid deelwoord is Maastrichts taaleigen. De schrijver moet dus uit de stad of uit de nabije regio komen. Misschien is straks ook nog het handschrift te identificeren? Maar voorlopig hebben we alleen maar een voornaam, en de vermelding dat hij is gedoopt in de Sint-Servaas. De vondeling blijkt inderdaad in de Sint-Servaaskerk gedoopt te zijn. De enige baby die hiervoor in aanmerking komt, werd gedoopt op 4 juni 1822, en ingeschreven als Dionisius Hubertus, onwettige zoon *(filius non legitimus)* (alleen in kladregister) van Maria Bockx (Bokx), met als peetouders Dionisius Bokx en Catharina Smeets. Onderzoek in het archief van de Burgerlijke Stand van Maastricht leert verder dat deze baby óók al was aangegeven bij de ambtenaar van de Burgerlijke Stand. Op dezelfde dag als de doop, 4 juni 1822, werd namelijk aangifte gedaan door Anna Maria Groenewaldt, vroedvrouw, 57 jaar, woonachtig op de Kommel, van de geboorte van een jongen, op 3 juni 1822, om 18.00 uur, zoontje van Maria Box, dienstmeid, woonachtig in Val-Meer, tijdelijk verblijvend op de Kommel, genaamd Dionisius Hubertus. Getuigen waren Dionisius Box, in garnizoen in Maastricht, kanonnier van het 3^{e} Bataillon Veldartillerie, 25 jaar, en Wilhelmus Voosen, in garnizoen in Maastricht, kanonnier bij voormeld bataillon, 21 jaar. Dionisius kan de akte ondertekenen, Wilhelmus niet. Dionisius Box was ons al bekend, want hij was ook de peetoom van het jongetje dat in de Sint-Servaas op 4 juni, dus de dag na zijn geboorte, gedoopt werd. Hij is dus waarschijnlijk een broer van Maria Bokx, de moeder van het kind.

Niet alleen zijn er van Hubertus Larik twee geboorte-aktes, hij is ook, net als vele vondelingen, tweemaal gedoopt, aangezien hij als "*expositus*" (vondeling) in de Sint-Servaaskerk de dag na zijn tevondelinglegging, op 11 juni 1822, werd gedoopt, hoewel op het kaartje uitdrukkelijk vermeld stond dat hij al gedoopt was. Peetouders zijn hier Christianus Spiessens en Mechtildis Smeets, twee mensen van het Vondelingenhuis.

De moeder had de vondeling in de vorm van de halve speelkaart een onbetwistbaar identificatiemiddel meegegeven. Zij hield dus rekening met de mogelijkheid om, met de andere helft van de speelkaart als bewijsstuk, haar zoontje ooit terug te kunnen vragen. Dit is echter nooit gebeurd, en we weten niet welk drama zich bij haar heeft afgespeeld.

Als kindje van 7 maanden komt Hubert Larik voor op de lijst van vondelingen in het archief van de provincie van 1 september 1823. Hij wordt dan verzorgd in Vroenhoven "*bij Bastiaans*". Op 31 mei 1834, hij is dan 12 jaar, wordt hij bij het Vondelingenhuis uitgeschreven, en per 5 januari 1841 in de kost gedaan bij de weduwe Jan Nooteboom in Berg-en-Terblijt. Hij werkt daar blijkbaar een tijdje als knecht, want met dat beroep staat hij te boek in het militieregister, wanneer hij wordt opgeroepen voor zijn dienstplicht. In het militieregister staat hij te boek als vondeling, zonder ouders, woonachtig in Berg en Terblijt. Zijn signalement luidt: 1,63 m, aangezicht groot, voorhoofd klein, ogen grijs, neus dik, mond matig, kin lang, haar en wenkbrauwen blond.[7] Op 29 maart 1841 wordt hij goedgekeurd voor militaire dienst, en op 26 april 1841 ingedeeld bij het 7^{e} Regiment Infanterie, waar hij wegens "*expiratie van dienst*" op

[7] RHCL, Provinciaal Archief (04.01), inv.nr. 9471, Kanton Valkenburg, nr. 11.

10 maart 1846 wordt ontslagen. Onmiddellijk daarna wordt hij aangenomen als plaatsvervanger voor nr. 9 van de lichting 1846 uit de gemeente Wijlre, en op 10 maart 1853 ontslagen wegens "*expiratie van dienst*". Daarna neemt hij weer dienst als plaatsvervanger voor nr. 26 van de lichting van 1853 uit de gemeente Houthem. Hij heeft dus ongeveer twintig jaar lang als remplaçant in het leger gediend.

Hubertus Larik trouwt in Vaals op 3 februari 1864 met Anna Maria Hubertina (Hubertina) Weber, geboren te Vaals op 16 augustus 1837, dochter van Mathijs Weber en Maria Adelheid Lousberg. Het echtpaar krijgt een vijftal kinderen, en de familie ontwikkelt zich tot een ware dynastie van onderwijzers. Hubertus Larik overlijdt in Vaals (Harles) op 12 juni 1896.

Nu nog even terug naar zijn geboorte. Zijn moeder heette dus Maria Bockx, en zijn peetoom was Dionisius Box, die ook getuige was bij de geboorte-aangifte door de vroedvrouw. Naar alle waarschijnlijkheid is dat dus haar broer. In de conscriptie-registers komt voor ene Denis Box, arbeider, geboren in Val-Meer op 5 november 1775, en ene Hubert Box, arbeider, geboren in Val-Meer op 9 juli 1777. Een generatie eerder dus. Dionisius en Hubertus waren nu precies de voornamen van onze vondeling bij zijn eerste doop in de Sint-Servaas. Met andere woorden: we hebben nu voldoende genealogische aanknopingspunten om de familie van de moeder van onze vondeling te achterhalen.

Briefjes met voornaam, familienaam en datum

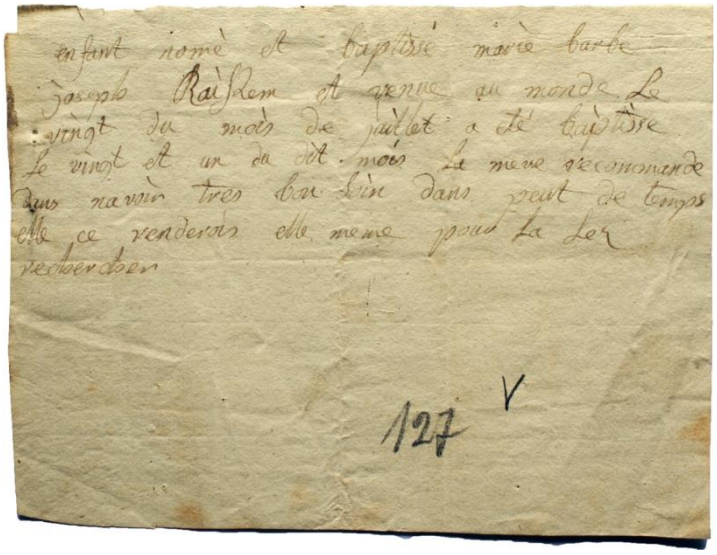

Afb. 3. Vondelingenbriefje van Maria Barbara Josepha Raikem.

Veel vaker dan prentjes of speelkaarten werden bij de vondelingen kleine briefjes aangetroffen, waarop een informatie die kan leiden tot identificatie van de moeder van het kind. En in veel gevallen lukt het dan ook.

Voor briefjes waarop zowel voornaam, familienaam, doopdatum en/of datum van aangifte bij de Burgerlijke Stand staan, is de speurtocht natuurlijk het gemakkelijkst.

Zo werden op 14 augustus 1819, om half 11 's avonds, twee meisjes van ongeveer vier weken naar het Vondelingenhuis gebracht, met twee briefjes. Eén briefje is bewaard gebleven. Daar stonden zowel geboorte- als doopdatum op, en de volledige voornamen en achternaam van het kind: "*enfant nomè et baptissé marie barbe joseph Raikem et venue au monde le vingt du mois de juillet a eté baptisse Le vingt et un du dit mois La mere recommande dans navoir tres bon soin dans peut de temps elle se renderas elle meme pour La Lez rechercher*" (kind genaamd en gedoopt Marie Barbe Joseph Raikem, is op de wereld gekomen op 20 juli, is op de 21e van die maand gedoopt, de moeder beveelt aan er goed voor te zorgen, binnenkort zal ze zelf komen om haar te halen)

(afb. 3). Het kind kreeg geen vondelingennaam, maar de echte naam van haar moeder, die immers op het briefje stond: Maria Barbara Josepha Raikem. Dat was overigens niet conform de wetgeving, want men mocht een vondeling geen bestaande familienaam geven, en we zien inderdaad dat kindjes waarvan de familienaam bekend is, toch een vondelingennaam krijgen. De baby overleefde het niet; ze overleed op 26 augustus 1819. Het kind bleek geboren te zijn in Luik, want op 21 juli 1819 verklaarde Françoise Fraipont, weduwe van Henri Ferdinand Lagace, 48 jaar, vroedvrouw, wonende in Luik, Rue Pierreuse n° 319, quartier du Nord, dat de dag ervoor rond 10 uur 's avonds Marie Barbe Joseph Raikem, 40 jaar, naaister, wonende in Luik, Rue du Verdebois n° 349, quartier du Sud, op het adres Rue Pierreuse n° 349 was bevallen van een meisje genaamd Marie Barbe Joseph Raikem.[8]

Bij het tweede kindje hoorde een (niet bewaard gebleven) briefje waarop stond: *"le 20 juillet dis 1819 une petit fille nomez Louis aiant bon soin"* (20 juli 1819, een klein meisje genaamd Louise, zorg er goed voor). Het was dus op dezelfde dag geboren en op tegelijkertijd met de baby Raikem van het Vondelingenhuis van Maastricht gebracht, maar ze werd niet aangegeven bij de Burgerlijke Stand, althans niet in Luik. Dit kind kreeg de vondelingennaam Louisa Bord; ze overleed op 28 september 1819.

De straat waar de vroedvrouw woonde en waar de bevalling plaatsvond zegt voldoende over de miserabele situatie van het menselijk drama dat zich in dergelijke gevallen afspeelde. De Rue Pierreuse was een overbevolkte en luidruchtige volksbuurt, "een soort toren van Babel", waar soms 10 à 12 personen, mannen en vrouwen, samen in één kamer woonden.[9]

De stijl afdalende en in de 19e eeuw overbevolkte Rue Pierreuse van Luik, waar bij vroedvrouw Françoise Fraipont, weduwe van Henri Ferdinand Lagace, jonge meisjes kwamen bevallen.

[8] AEL, Burgerlijke Stand Luik, geboorten 1819, akte n° 1073.
[9] Théodore Gobert, *Liège à travers les âges. Les rues de Liège,* t. 9 (reprint Bruxelles 1976), p. 338-369.

Afb. 4. Lintje aangetroffen bij de vondeling Karmozijn, met de volledige namen van het kind en de datum van doop en aangifte.

Op 17 november 1819 werd een akte opgemaakt voor de vondeling Catharina Karmozijn, die toen ongeveer tien dagen oud was. Ze droeg een zijden lintje, met de tekst: "*caterinne dieudonnaij gallart le 7 novembre batises et anonses 1819*" (Catharine Dieudonnay Gallart op 7 november 1819 gedoopt en aangegeven) (afb. 4). Haar vondelingennaam dankt ze dus aan de kleur van het lintje, maar haar familienaam stond gewoon op het lintje. Snel gevonden dus: op 7 november 1819, rond 8 uur 's avonds, beviel Catherine Gaillard, 34 jaar, dagloonster, wonende in Jupille, in het "Hospice de la Maternité" (kraamkliniek) in Luik van een meisje genaamd Catherine Dieudonnée Gaillard.[10] De baby heeft het overigens niet overleefd, en overleed al op 17 december 1819.

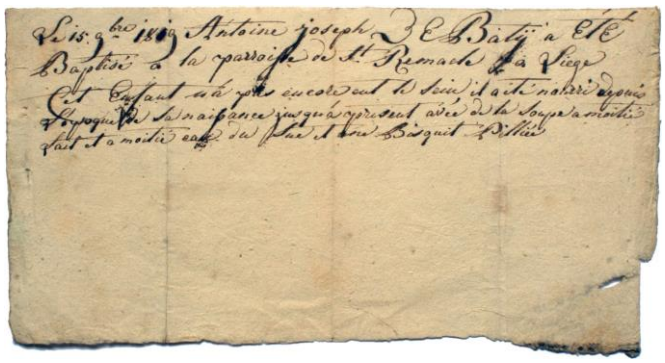

Afb. 5. Briefje aangetroffen bij de vondeling Kurk.

In de nacht van 9 op 10 december 1819 werd een babytje in de rol te vondeling gelegd, met twee briefjes. Op het ene briefje stond: "*Le 15 9bre 1819 Antoine Joseph De Baty a été baptisé a la parroisse de St. Remacle à Liège. Cet enfant n'a pas encore eut le sein, il a été nourri depuis l'époque de sa naissance jusqu'a present avec de la soupe a moité lait et a moitié eau du suc et une bisquit pilliée*"(15 november 1819, Antoine Joseph de Baty is gedoopt in de parochiekerk van Saint-Remacle in Luik. Dit kind heeft nog geen borstvoeding gehad, maar is sinds zijn geboorte gevoed met soep, met de helft melk en de helft sap en een vermalen koekje) (afb. 5). Goed Frans, maar wel met enkele kleine spelfouten. Onderzoek in het Rijksarchief in Luik wijst uit dat de baby inderdaad op 15 november 1819 is gedoopt in de kerk van Saint-Remacle-au-Pont als Antonius Josephus, onwettige zoon van Maria Barbara Debatit, met als peetouders Henricus Josephus Remi en Maria Joanna Thomas. Hij werd blijkbaar niet aangegeven bij de Burgerlijke Stand, noch in Luik noch in Maastricht, maar onder zijn vondelingennaam Antonius Josephus Kurk werd hij op 10 december in de Servaaskerk (nogmaals) gedoopt (hoewel op het briefje stond dat hij reeds gedoopt was).

Ook in 1819 moet het niet moeilijk geweest zijn de echte moeder te achterhalen. Een briefje naar de pastoor van de Saint-Remacle had uitkomst gebracht. Maar blijkbaar heeft men niet

[10] AEL, Burgerlijke Stand Luik, geboorten 1819, akte n° 1569.

de moeite genomen. Antoon Joseph Kurk heeft het in ieder geval overleefd. In 1823 wordt hij verzorgd in Wyck bij de weduwe Thimis, en per 30 november 1831 bij diezelfde weduwe in de kost gedaan. We vinden hem daarna terug, wanneer hij wordt aangenomen als plaatsvervanger voor de dienstplichtige Petrus Gielen, van de lichting 1843 uit de gemeente Margraten. Op 25 juli 1850 trouwt hij in Maastricht, als schoenmakersgezel, met Catharina Wilkens, 31 jaar, dienstmeid, dochter van Jan Mathijs Wilkens, landbouwer, en Elisabeth Martens. Uit dit huwelijk een dochter Maria Elisabeth, geboren in Bunde op 22 maart 1851, die op 10 april 1872 trouwt met Michaël Hubertus Beckers, geboren in Uikhoven op 7 september 1872, zoon van Michaël Beckers, landbouwer, en Maria Ida Opsteyn.

Om te achterhalen wie deze Marie Barbe de Baty is, hebben we alleen maar de namen van de peetouders bij de doop in de Saint-Remacle-au-Pont in Luik. Meestal is dat familie. En inderdaad, peetmoeder Maria Johanna Thomas is de tante van Marie Barbe Debatty, geboren in Boncelles, een dorpje onder de rook van Seraing, op 7 fructidor 8 (= 25 augustus 1800), als dochter van Joseph Debaty en van Marie Joseph Thomas. Zij was dus pas 19 jaar toen zij haar kindje, de vondeling kreeg. Ze heeft verder heel haar leven in Boncelles gewoond, waar zij van Henri Joseph Micha in 1821 en 1829 nog twee zoontjes krijgt, uiteindelijk in 1830 met hem trouwt, en daarna nog vijf kinderen krijgt, waarvan eentje de voornamen Antoine Joseph krijgt, die van de Maastrichtse vondeling. Zij overlijdt in Boncelles op 86-jarige leeftijd.

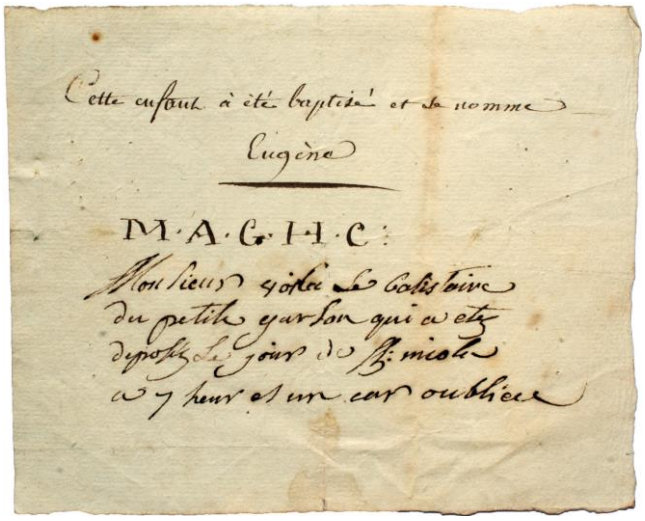
Cette enfant à été baptisé et se nomme
Eugène
M·A·G·H·C·
Monsieur voila le Batistaire
du petit garson qui a etez
deposez le jour de St. nicola
a 7 heur et un car oubliee

Afb. 6. Briefje op 9/10 december 1819 neergelegd bij de vondeling Kurk, maar betreffende de vondeling Rijder, van 6 december 1819.

Maar daarmee is het verhaal van Kurk nog niet compleet. Bij deze vondeling werd namelijk een tweede briefje aangetroffen, dat hoorde bij het ongeveer veertien dagen oude kind dat enkele dagen tevoren, op 6 december 1819 in de rol was geplaatst, en waarbij men vergeten was het bijbehorende briefje te voegen. Dus alsnog. Daarop stond te lezen: "*Cette enfant à été baptisé et se nomme Eugène*" en in een ander handschrift: "*M.A.G.H.C. Monsieur voila le batistaire du petit garson qui a etez deposez le jour de St. Nicola a 7 heur et un car oubliee*" (dit kind is gedoopt en het heet Eugène. M.A.G.H.C. Meneer, hierbij het doopbewijs van de kleine jongen die is afgegeven op Sint-Nicolaasdag om kwart over 7, vergeten). Omdat het briefje met de echte naam van het kind pas op 10 december was binnengekomen, kreeg het niet de voornaam die op het briefje stond (Eugène), maar de naam Ambrosius, naar de heilige van de dag van de vondst. Op 7 december had ook de ambtenaar van de Burgerlijke Stand van Maastricht een geboorteakte opgemaakt, met als (fictieve) geboortedatum 23 november 1819. Als familienaam werd Rijder bedacht. Het kind overleed al enkele dagen later, op 10 december 1819.

De mensen die de vondeling Kurk in de rol van het Vondelingenhuis hebben gedeponeerd moeten de familie van de vondeling Rijder dus gekend hebben.

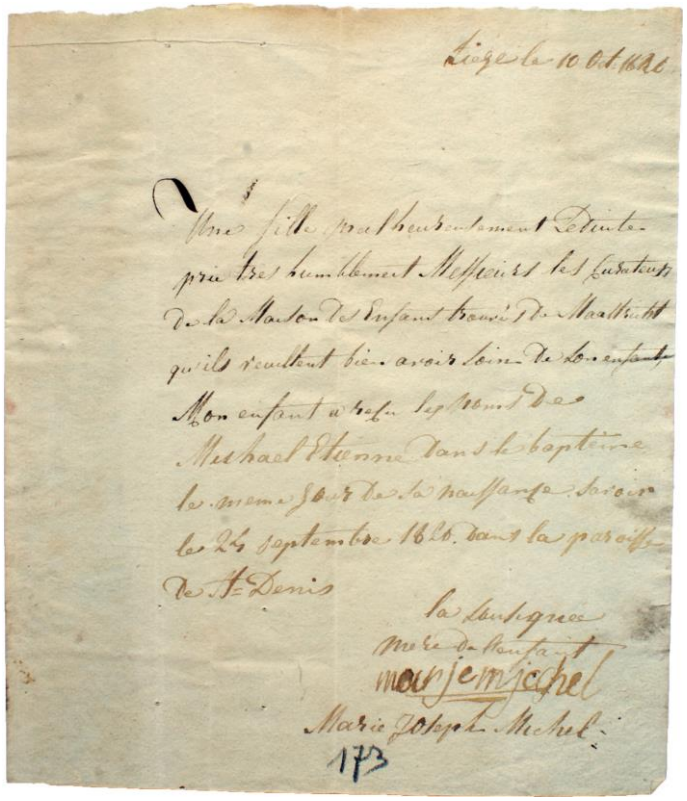

Afb. 7. Briefje aangetroffen bij de vondeling Wijnoogst.

In een enkel geval geeft de moeder van het kind op een briefje zoveel persoonsgegevens, dat er geen twijfel meer mogelijk is over de identiteit van de vondeling. Op 11/12 oktober 1820 werd een jongetje te vondeling gelegd, dat de naam Michel Etienne Wijnoogst kreeg.[11] De moeder had bij de baby een briefje gevoegd, gericht aan de "*curateurs de la maison des Enfants trouvés de Maastricht*" (curatoren van het Vondelingenhuis van Maastricht), met de volgende inhoud: "*Liege le 10 oct. 1820. Une fille malheureusement seduite prie tres humblement, Messieurs les curateurs de la maison des Enfants trouvés de Maastricht, qu'ils veuillent bien avoir soin de son Enfant. Mon Enfant a recu les noms de Michael Etienne dans le bapteme, le même jour de sa naissance savoir le 24 Septembre 1820 dans la paroisse de St. Denis. La sousignée Mère de l'enfant* (volgt de handtekening:) *marje mjcchel,* (met eronder:) "*Marie Joseph Michel*" (Luik, 10 oktober 1820. Een meisje dat jammerlijk verleid werd verzoekt heel nederig de curatoren van het Vondelingenhuis van Maastricht goed te zorgen voor haar kind. Mijn kind kreeg bij zijn doop de namen Michel Etienne, de dag van zijn geboorte, namelijk 24 september 1820, in de parochiekerk Saint-Denis. De ondergetekende, moeder van het kind, Marie Michel. Daaronder Marie Joseph Michel) (afb. 7). Bij het briefje was ook een blauw lintje gevoegd (afb. 8). Onder zijn vondelingennaam Michael Stephanus Wijnoogst werd hij op 12 oktober 1820 in de Sint-Servaaskerk gedoopt.

[11] Gulikers/Smeets, nr. 287.

Afb. 8. Blauw lintje bij het briefje betreffende de vondeling Wijnoogst.

Allereerst valt op dat het briefje is geschreven in goed Frans, zonder één spelfout, in een mooi handschrift, maar dat de handtekening van de moeder duidt op iemand die niet gewend is te schrijven. Iemand anders heeft dus de brief voor haar geschreven.

De moeder van de vondeling geeft echter zoveel persoonsgegevens, dat de toezichthouders van Gedeputeerde Staten nu echt niet meer konden doen alsof ze niets in de gaten hadden. Tengevolge van een schrijven van Gedeputeerde Staten aan het gemeentebestuur van Luik werd deze vondeling dan ook door zijn Luikse moeder, Marie Joseph Michel, weer teruggehaald.

Volgens het briefje van de moeder was het kind op 24 september 1820 gedoopt in de Saint-Denis in Luik. Het Rijksarchief in Luik beschikt niet over de doopregisters uit deze periode, maar er was wel een geboorteakte opgemaakt bij de Burgerlijke Stand van Luik, die ons zelfs het huisadres van de moeder van het kind verschaft. De vondeling werd geboren in Luik op 24 september 1820, rond 12 uur, in het Hospice de la Maternité, de kraamkliniek, als Michel Etienne Michel, zoon van Marie Josephe Michel, 26 jaar, dagloonster, wonende in Luik, Rue faubourg Sainte-Marguerite n° 384, Quartier de l'Ouest.[12] De Luikse kraamkliniek, het Hospice de la Maternité, lag in de Rue du Crucifix op n° 721. Deze straat lag oorspronkelijk tussen twee later gedempte armen van de Maas, en is bij de aanleg van de Rue de la Cathédrale hierin opgenomen. Een deel van de façade van het Hospice is nog bewaard gebleven in de binnenplaats van het pand Rue de l'Université 29 en 31.[13]

We hebben met dit alles voldoende gegevens om verder onderzoek te doen in Luik: identiteit, leeftijd, beroep en adres van de moeder van het kind zijn bekend. We hebben in dit geval zelfs de handtekening van de moeder (afb. 9). Het is bij genealogisch onderzoek altijd aan te bevelen een foto te maken van iemands handtekening, want die kan als bewijs doorslaggevend zijn.[14]

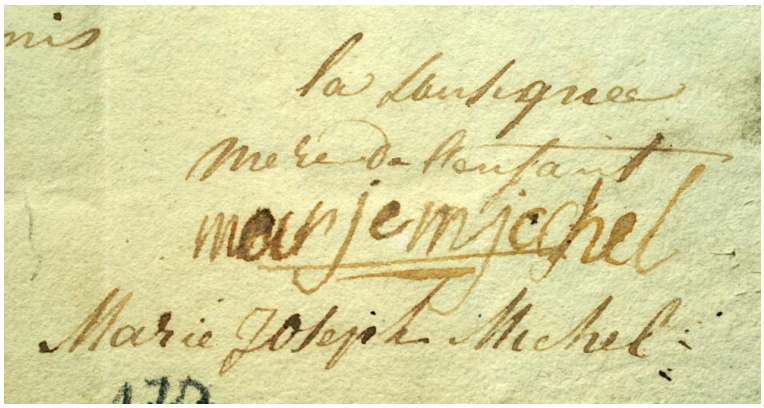

Afb. 9. Handtekening van Marie Josephe Michel, de moeder van vondeling Wijnoogst.

Zoals gezegd heeft de vondeling Michel Etienne Michel zijn moeder teruggevonden. Hij is leerlooier van beroep als hij, 24 jaar oud, in Luik op 26 december 1844 trouwt met de hoogzwangere twintigjarige Catherine Laurence Delhez, waarbij zijn moeder Marie Joseph Michel, aanwezig is en toestemming voor het huwelijk geeft. Uit hun huwelijk spruiten daarna een negental kinderen.

---

[12] AEL, Burgerlijke Stand Luik, geboortes 1820, acte n° 1401.

[13] Théodore Gobert, *Liège à travers les âges. Les rues de Liège,* t. 4 (reprint Bruxelles 1976), p. 421-422 ; Marcel Florkin, *Médecine et médecins au pays de Liège,* t. 2 (Liège 1957).

[14] Zie bijvoorbeeld mijn bijdrage : 'De handtekening van Maergriet de la Heye', in : *Herten in het Woud. Genealogie van de familie de La Haye, deel IIIa. Trembleur* (Geleen - Beek 1998), p. 68-72.

Ook de stammoeder van de nog altijd bestaande familie Lelkens moet gevonden kunnen worden. In de nacht van 22 op 23 november 1820 werd op de stoep van het Vondelingenhuis een baby aangetroffen, met een (niet bewaard gebleven) Franstalig briefje van de moeder Marie Barbe Kelles, waarop stond dat het kind op 7 november 1820 gedoopt was: "*Carlle François fils naturelle de Marie Barbe Kelles ay née est etée batisée le sept nonembre mille huit cent vingt de parent catolique*" (Carlle François, natuurlijke zoon van Marie Barbe Kelles, is geboren en gedoopt op 7 november 1820, van een katholieke ouder). Het kind was dus zestien dagen oud. Het kreeg de voornamen van het briefje, Charles François, en als achternaam een anagram van de familienaam van de moeder die immers op het briefje stond, Lelkes.

Het kind was op 9 november 1820 aangegeven bij de Burgerlijke Stand van Luik. Op die dag verklaarde namelijk Marie Josephe Chevron, 55 jaar, wonende in Luik, Rue du Champion n° 363, quartier du Sud, dat op 7 november 1820 Marie Barbe Kelles, 25 jaar, dienstmeid, 25 jaar, wonende in Tongeren, was bevallen op het adres Rue Grande Bèche, quartier de l'Est, van een kind van het mannelijk geslacht, genaamd Charles François Kelles.[15] De Rue du Champion, waar het huis van de vroedvrouw lag, was een klein smal straatje, bij de ingang slechts 3 m breed, tussen de Rue de la Cathédrale en de Maaskade, bevolkt door arme mensen en naaisters. Vanaf 1880 werd de straat gesaneerd.[16]

Het jongetje werd op 30 november 1823 in Margraten bij de weduwe Gillis Geelen in de kost gedaan. Charles François Lelkes trouwt in Wijlre op 6 oktober 1853 met Johanna Margaretha Conjaerts, uit Strucht, waar het echtpaar zich ook vestigt en kinderen krijgt. De ambtenaar van de Burgerlijke Stand schrijft de naam daarna in als Lelkens (met een -n-). De familie Lelkens bestaat nog altijd.

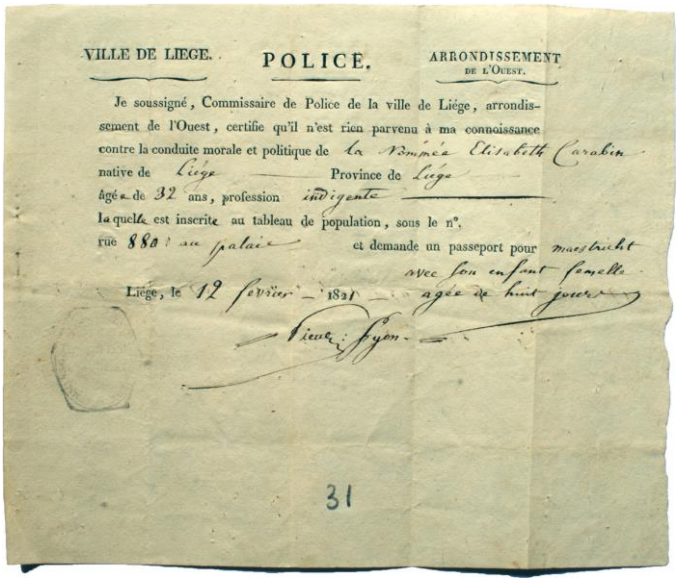
VILLE DE LIEGE. POLICE. ARRONDISSEMENT DE L'OUEST.

Je soussigné, Commissaire de Police de la ville de Liége, arrondissement de l'Ouest, certifie qu'il n'est rien parvenu à ma connoissance contre la conduite morale et politique de la Nommée Elisabeth Carabin native de Liege Province de Liege âgée de 32 ans, profession indigente laquelle est inscrite au tableau de population, sous le n°, rue 880 au palais et demande un passeport pour maestricht avec son enfant femelle.

Liége, le 12 février 1821 agée de huit jours

31

Afb. 10. Paspoort afgegeven door de politie van Luik aan Elisabeth Carabin, om met haar acht dagen oude dochtertje naar Maastricht te reizen.

Dat de moeders die hun kindje in de rol van het Vondelingenhuis achterlieten, soms geen schroom had om uitgebreide persoonsgegevens achter te laten, bewijst het paspoort dat Elisabeth Carabin op 12 februari 1821 van de politie in Luik meekreeg, om met haar dochtertje van een week oud naar Maastricht te gaan, en dat ze bij de vondeling had achtergelaten (afb.

[15] AEL, Burgerlijke Stand Luik, geboorten 1820, akte n° 1595.
[16] Théodore Gobert, *Liège à travers les âges. Les rues de Liège,* t. 4 (reprint Bruxelles 1976), p. 86-87.

10). Het kind werd in de nacht van 13 op 14 februari 1821 in de rol gedraaid. Het kreeg de voornaam van haar moeder: Elisabeth, en de achternaam Acacia.

De geboorteakte is dan ook snel gevonden in de Burgerlijke Stand van Luik, acht dagen terugtellend vanaf 12 februari. Op 4 februari 1821, omtrent 12 uur, bevalt in het "*Hospice de la Maternité*", Rue du Crucifix n° 721, Elisabeth Carabin, 33 jaar, dagloonster, Rue Bois Saint Gilles n° 994, quartier du Sud, van een meisje genaamd Marie Josephe Carabin.[17]

Omdat in dit geval de moeder van de vondeling zonder enige moeite achterhaald kan worden, schrijven Gedeputeerde Staten op 26 februari 1821 naar het gemeentebestuur van Luik om de moeder op te sporen. Resultaat onbekend. Verder handelen bleek daarna ook niet nodig, want het kind overleed op al 17 maart, in het huis van Pieter Matthijssen in Kanne, waar zij was geplaatst.[18]

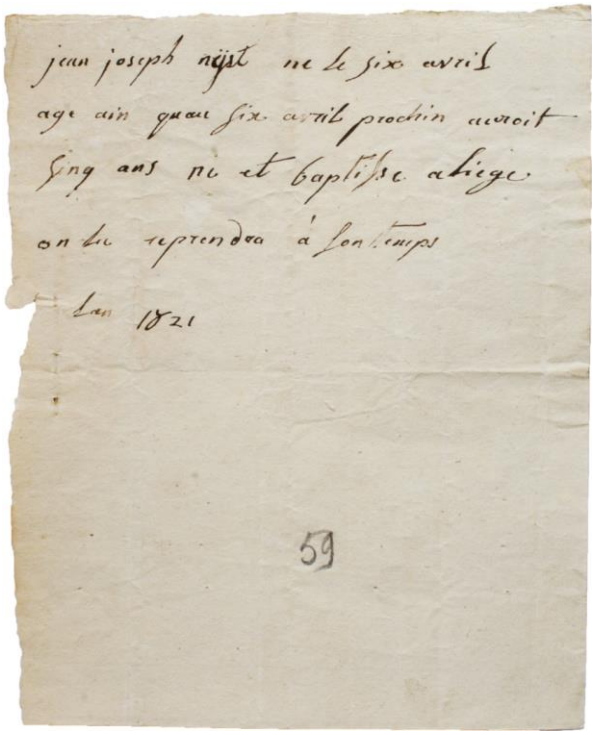

Afb. 11. Vondelingenbriefje van Jan Joseph Tijns.

Hoe men een jongetje van bijna 5 jaar in de rol van het Vondelingenhuis heeft kunnen wringen, staat er niet bij. Maar in de vondelingenakte staat uitdrukkelijk vermeld dat Jean Joseph Nijst op 30 maart 1821 werd aangetroffen in de rol. Er lag een briefje bij met de tekst: "*Jean Joseph Nijst ne le six avril age ain quau six avril prochin auroit sinq ans ne et baptisse a Liege on le reprendra á son temps, lan 1821*" (Jean Joseph Nijst, geboren op 6 april zodat hij 6 april daarop vijf jaar zou worden, geboren en gedoopt in Luik, we zullen hem te zijner tijd weer opnemen, jaar 1821) (afb. 11). Hij krijgt de vondelingennaam Tijns.

Met de de voornaam, de familienaam, de geboorteplaats en de geboortedatum is het niet moeilijk de geboorteakte te vinden. Jean-Joseph Nest, werd geboren in het "*Hospice de la Maternité*", op 6 april 1816, om 4.00 uur, als zoon van Elisabeth Nest, 28 jaar, huishulp, wonende place Verte n° 780, quartier du Sud.[19]

[17] AEL, Burgerlijke Stand Luik, geboorten 1821, n° 180.
[18] Paul Vrijens, 'Vondelingen uit het Vondelingenhuis van Maastricht (1814-1850)', in : *Heemkunde Kanne* 17 (juni 2016), p. 3-8.
[19] AEL, Burgerlijke Stand Luik, geboorten 1816, akte n° 471.

Ondanks de toezegging van de familie werd de vondeling Jean Joseph Tijns door zijn Luikse familie nooit meer teruggenomen. In 1823 wordt hij in Maastricht bij Engelen in de kost gedaan, en op 31 maart 1828, als hij 12 jaar is, bij Hendrik Bouwen in Maarland. Het betreft Hendrikus Bauwin, geboren omstreeks 1783 te Moelingen. Hij woonde in Maarland aan de Steenstraat (toen huisnummer 18) en was mandenmaker. Hij overleed aldaar op 21-5-1868. Hij huwde met Johanna Basting, geboren te Maarland en gedoopt te Breust op 5-12-1784 als dochter van Libertus en van Anna Maria Rous(ch)op. Zij overleed te Maarland op 5-1-1847. Behalve Jan Jozef Tijns hadden zij een tweede pleegkind in huis (1829), namelijk Paulena Borg. Bij Verzijl (pag. 92 onder nummer 478) staat zij als Paulena Lurf! (gevonden Maastricht 25 en aangegeven BS 26 mei 1823).

Tegen het einde van zijn leven woont Jean Joseph Tyns in Luik. Hij overleed aldaar, ongehuwd, zonder beroep, op 16 mei 1897, om 8 uur 's morgens, 81 jaar oud, op het adres Rue Basse Wez n° 155, maar hij was woonachtig in Luik, Boulevard de l'Ost n° 2.[20] Rue Basse Wez 155 was het adres van het *Asile de la Vieillesse* voor oude ongeneeslijke mannen.[21]

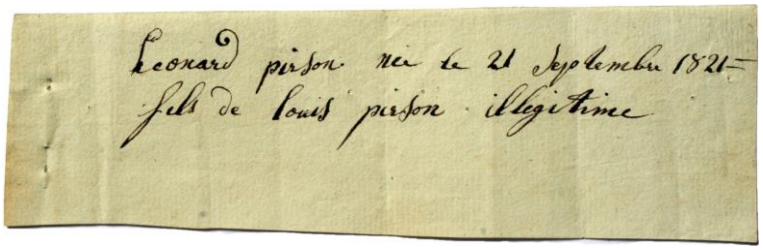

Afb. 12. Vondelingenbriefje van Leonard Orpins.

Op 25 september 1821 werd in de rol van het Vondelingenhuis een baby gevonden van ongeveer vijf dagen oud, waarvoor op 26 september een vondelingenakte werd opgemaakt. Er lag een briefje bij waarop stond: "*Leonard Pirson née le 21 septembre 1821 = fils de Louis Pirson. illegitime*" (Leonard Pirson, geboren op 21 september 1821, zoon van Louise Pirson, onwettig) (afb. 12). Ook dit kind blijkt uit Luik te komen. Op 22 september 1821, verklaarde Marie Thérèse Malien, vroedvrouw, echtgenote van Jean Lambert Nelis, 36 jaar, wonende Rue des Célestines n° 676, quartier du Sud, dat de dag ervoor om 18 uur, Louise Pirson, 25 jaar, zonder beroep, wonende Rue Féronstrée n° 700, quartier du Nord, was bevallen van een kind van het mannelijk geslacht, genaamd Léonard Pirson.[22] Inderdaad "*illegitime*".

De baby overleefde het maar enkele maanden. Leonard Orpins overleed in Maastricht op 1 januari 1822.

Briefjes met voornamen en familienamen

Met briefjes waarop alleen maar voornamen en familienamen staan, wordt het onderzoek moeilijker. We moeten dan uitgaan van de geschatte leeftijd die in de vondelingenakte staat, en in een wat brede periode zoeken naar een akte van de Burgerlijke Stand of een doopinschrijving, zonder overigens altijd te vinden.

[20] AEL, Burgerlijke Stand Luik, overlijdens 1897, akte n° 1159.
[21] Théodore Gobert, *Liège à travers les âges. Les rues de Liège,* t. 3 (reprint Bruxelles 1976), p. 268.
[22] AEL, Burgerlijke Stand Luik, geboorten 1821, akte n° 1362.

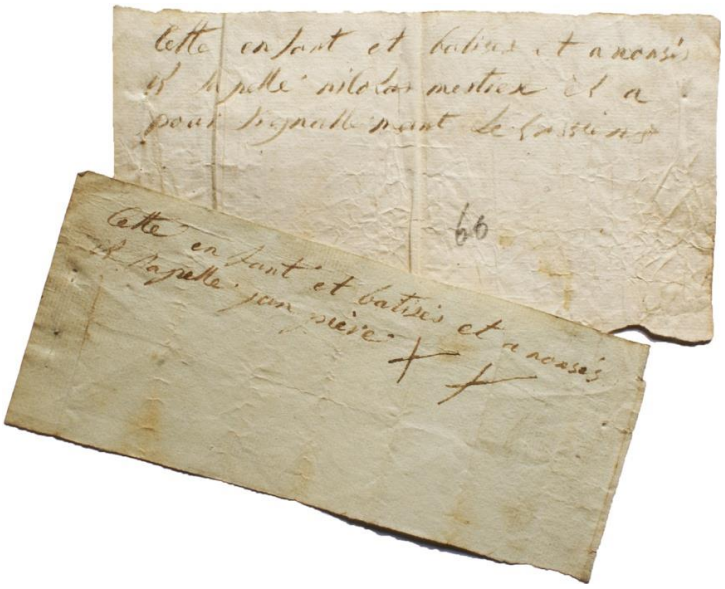

Afb. 13. De twee briefjes van de vondelingen Kornalijn (boven) en Arbeel (onder) zijn van precies hetzelfde handschrift, van precies dezelfde kleur inkt, met precies dezelfde spelfouten.

In de nacht van 10 op 11 april 1821 wordt in de rol van het Vondelingenhuis een jongetje neergelegd van ongeveer twee weken oud, met een briefje, waarop staat: *"Cette enfant et batises et annonsés il sapellé Nicolas Mestrex et il a pour signallemant le vassiens"* (dit kind is gedoopt en aangegeven, het heet Nicolas Mestrex, het heeft als kenmerk het vaccin) (afb. 13 boven). Het briefje is van precies hetzelfde handschrift en bevat precies dezelfde spelfouten als het briefje van de vondeling Jan Pieter Arbeel. De vondeling kreeg de familienaam Kornalijn.

Ook in dit geval brengt onderzoek in de Burgerlijke Stand van Luik uitkomst. Op 30 maart 1821, 16 uur, beviel Marguerite Mestrez, 27 jaar, wonende in Sprimont, in Luik, in het Hospice, Rue du Crucifix n° 721, van een kind van het mannelijk geslacht, genaamd Nicolas Mestrez.[23] De vondeling werd in 1823-1826 in Aubel bij Dehoen (Delhoen) in de kost gedaan. Daarna is er niets meer van hem vernomen.

Het andere briefje was geschreven in precies hetzelfde handschrift en met precies dezelfde spelfouten. Er moet dus een verband bestaan tussen beide. Het hoorde bij het kindje van ongeveer tien dagen dat op 21 maart 1821 werd gevonden, en waarover de vondelingenakte vermeldde dat het *"geen byzondere lidteekens op zyn ligchaam had, dan het teken der besnydenis"*. Het briefje bevatte alleen maar de voornamen: *"Cette enfant et batisés et anonsés et sapelle jan piere X X"* (dit kind is gedoopt en aangegeven en het heet Jan Piere) (afb. 13 onder). Het kindje kreeg de naam Arbeel. Deze vondeling werd op 21 maart 1821 in de Sint-Servaas gedoopt, met als peetouders Joannes Barthelet en Catharina Welthi, beambten van het Vondelingenhuis. Op 31 maart 1833 werd het kind aan Hendrik Hendrix te Berg *"overgedragen"*. Hij blijft er wonen, want op 18 februari 1847 trouwt hij in Berg & Terblijt met Ida Gijselaars. Hij is de stamvader van de nog altijd bestaande familie Arbeel.

Briefjes met alleen maar voornamen

[23] AEL, Burgerlijke Stand Luik, geboorten 1821, akte n° 478.

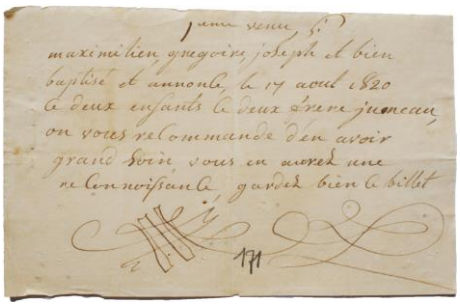

Afb. 14. Vondelingenbriefje voor de eerste van de tweeling Vaandel, Maximilien Grégoire Joseph.

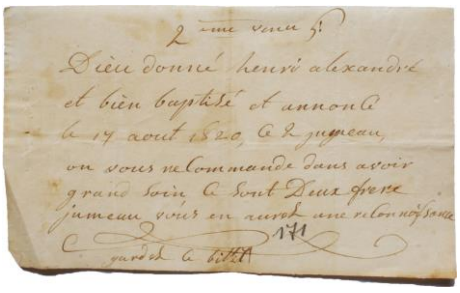

Afb. 15. Vondelingenbriefje voor de tweede van de tweeling Vaandel, Dieudonné Henri Alexandre.

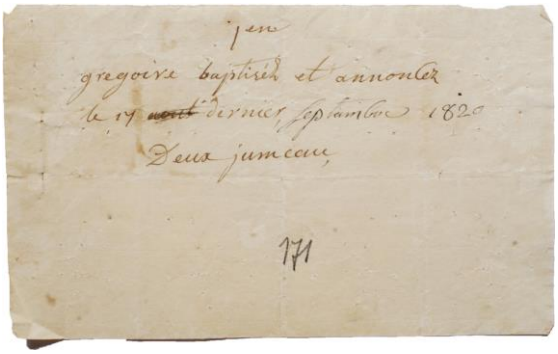

Afb. 16. Briefje met de datum voor de eerste van de tweeling Vaandel, Maximilien Grégoire Joseph.

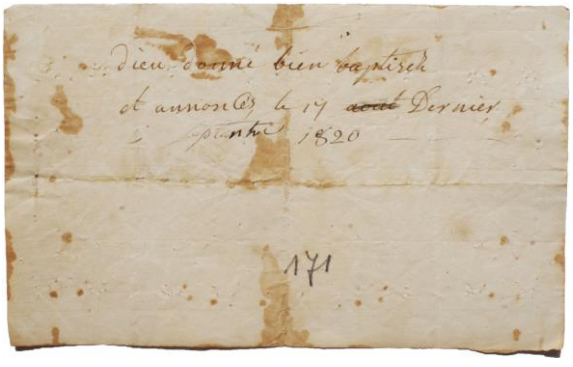

Afb. 17. Briefje met de datum voor de tweede van de tweeling Vaandel, Dieudonné Henri Alexandre.

Meestal hebben we alleen maar voornamen. Vier briefjes lagen er bij de tweeling die in de nacht van 8 op 9 oktober 1820 te vondeling werd gelegd, met de voornamen van de kindjes.

Het waren bijzondere, weinig voorkomende voornamen, Maximilien Grégoire Joseph en Dieudonné Henri Alexandre.

Op het eerste briefje stond: "*1eme venu: Maximilien Gregoire Joseph et bien baptisé et annonce, le 17 aout 1820. Ce deux enfants ce deux frere jumeau, on vous recommande d'en avoir grand soin, vous en aurez une reconnoissance, gardez bien le billet*" (eerst gekomen: Maximilien Gregoire Joseph, is gedoopt en aangegeven op 17 augustus 1820. Deze twee kinderen zijn een tweeling, met de aanbeveling er goed voor te zorgen, u zult erkentelijkheid verkrijgen, bewaar dit briefje goed) (afb. 14).

Op het tweede briefje stond: "*2eme venu: Dieudonné Henri Alexandre et bien baptisé et annoncé le 17 aout 1820, ce 2 jumeau on vous recommande dans avoir grand soin, ce sont deux frere jmeau vous en aurez une reconnoissance. Gardez le billet*" (tweede gekomen: Dieudonné Henri Alexandre, is gedoopt en aangegeven op 17 augustus 1820, met de aanbeveling er goed voor te zorgen, u zult erkentelijkheid verkrijgen, bewaar dit briefje) (afb. 15).

Het derde briefje bevat een gecorrigeerde datum: "*1eme. Gregoire baptiséz et annoncez le 17 aout dernier, septembre 1820. Deux jumeau*" (eerste, Gregoire gedoopt en aangegeven op 17 ~~augustus~~ jongstleden, septembre 1820, tweeling) (afb. 16). Dezelfde correctie staat ook op het vierde briefje: "*Dieudonné bien baptisez et annoncés le 17 ~~aout~~ dernier septanbre 1820*" (Dieudonné, gedoopt en aangegeven op 17 ~~augustus~~ jongstleden september 1820) (afb. 17).

De briefjes geven twee data, maar geen familienaam en geen geboorteplaats. Aangezien er blijkbaar heel wat vondelingen uit Luik blijken te komen, leidt een eerste onderzoek naar de Burgerlijke Stand van Luik. Een onderzoek rond de datum van 17 augustus 1820 levert niets op, maar op de andere datum, 17 september, is de tweeling gevonden.

Op 18 september 1820 verklaart Marie Thérèse Malien, 35 jaar, vroedvrouw, wonende Rue Sur les Foulons n° 1099, quartier du Nord, dat de dag tevoren, rond 1 uur 's morgens, Marie Jeanne Deruisseau, 34 jaar, dienstmeid, wonende in Verviers, op het adres Rue Potiérue n° 749 is bevallen van een kind van het mannelijk geslacht, genaamd Maximilien Gregoire Joseph Deruisseau. In de volgende akte verklaart zij dat dezelfde moeder een kwartier daarna, om kwart over 1, is bevallen van een tweede kind van het mannelijk geslacht, genaamd Dieudonné Henri Alexandre Deruisseau.[24] Zoals op de briefjes staat is Maximilien inderdaad de eerste van de tweeling en Dieudonné de tweede.

Dieudonné overleefde het niet. Hij stierf in Maastricht op 25 oktober 1820, 5 weken oud. Zijn tweelingbroer overleefde het wel. In 1823 blijkt hij in de verzorging te zijn bij "Ubags in Gulpen", en per 30 september 1832 wordt hij bij Jan Willem Ubags in Ingber in de kost gedaan. Hij trouwt in Wittem op 16 mei 1849 met Maria Anna Roevros, uit Meerssen. Het echtpaar krijgt zes kinderen, twee jongens en drie meisjes. Eén van de jongens, Frans Egidius Bartholomeus Vaandel sterft als kind, zijn broer Johannes Josephus Vaandel, geboren op 15 november 1849 trouwt in Wittem op 18 oktober 1872 met Johanna Maria Agatha Franssen, uit Wittem. Hij wordt de stamvader van de familie Vaandel. Vondeling Maximilien Grégoire Joseph Vaandel (alias Deruisseau) overlijdt in Wittem op 15 december 1887, op de leeftijd van 67 jaar.

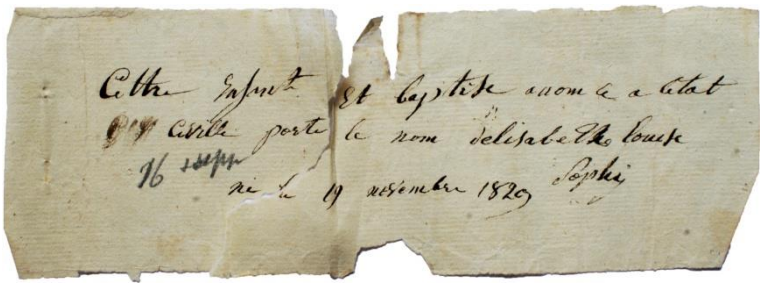

[24] AEL, Burgerlijke Stand Luik, geboorten 1820, aktes n° 1356 en 1357.

Afb. 18. Briefje bij de vondeling Verclo.

Ook voor de vondeling Verclo hebben we alleen maar de combinatie van drie voornamen. Op 22/23 november 1820 werd in het Vondelingenhuis een meisje van 4 dagen oud achtergelaten. Er was een briefje bij waarop stond: *"Cette enfant et baptise anomce a letat civille porte le nom delisabeth louise Sophie né le 19 novembre 1820"* (dit kind is gedoopt en aangegeven bij de Burgerlijke Stand, het draagt de naam Elisabeth Louise Sophie, geboren op 19 november 1820) (afb. 18). En inderdaad, op 22 november 1820 verklaart Maria Thérèse Malien, 35 jaar, vroedvrouw, wonende in Luik, Rue sur les Foulons n° 1064, quartier du Nord, dat op 19 november, omtrent 16 uur, Jeannette Remacle, 22 jaar, wonende Rue Quai de la Sauvenière, quartier du Sud, bij haar thuis is bevallen van een meisje genaamd Elisabeth Louise Sophie Remacle.[25]

Het meisje Verclo alias Remacle wordt in 1823 in de kost gedaan bij Ruipers in Berg, en op 14 februari 1823 aan haar grootmoeder teruggegeven.

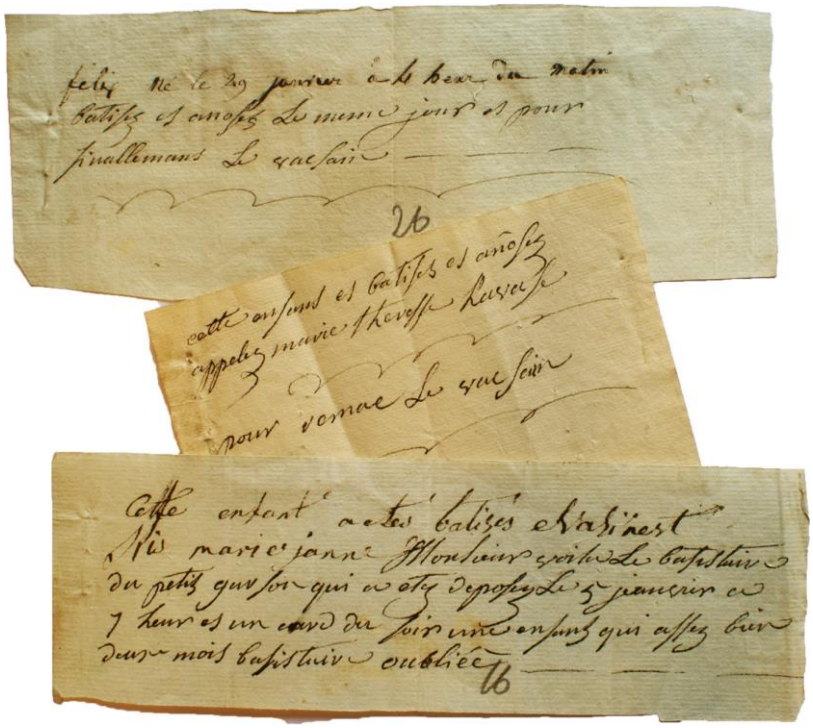

Afb. 19. Van boven naar beneden, briefjes aangetroffen bij de vondelingen Felix Jeugd, Maria Theresia Vase en Raymondus Klein.

Hetzelfde handschrift: vijftien koeterwaalse briefjes

Wanneer er briefjes bewaard zijn gebleven, blijkt uit vergelijking van het handschrift dat sommige door een en dezelfde persoon zijn geschreven, in precies hetzelfde handschrift en met precies dezelfde spelfouten. Zo is er een opmerkelijke serie van vijftien briefjes, die alle aantoonbaar geschreven zijn door een en dezelfde persoon.

De serie begint met drie briefjes uit begin 1820 (afb. 19). Op 25 januari 1820, om half 8 's avonds, wordt een meisje van ongeveer 14 dagen oud in de rol aangetroffen, met een wrat aan het linkeroor en drie littekens van polleninenting. Er lagen twee briefjes bij het kind. Op een briefje stond: *"cette enfant et batiset et anôset appelet marie theresse havase – pour remae le vacsein"* (dit kind is gedoopt en aangegeven genaamd Marie Theresse Lavase – als kenmerk de

[25] AEL, Burgerlijke Stand Luik, geboorten 1820, akte n° 1664.

inenting). De eerste letter van de naam las men in de vondelingenakte als een hoofdletter 'I', terwijl in feite een kleine letter 'h' was bedoeld, maar uit de akte van de Burgerlijke Stand van Luik weten we dat het kindje Marie Thérèse Havasse heette, geboren in het Hospice in Luik op 10 januari om 2 uur 's nachts, als dochter van Marie Josephe Havasse, 24 jaar, dagloonster, woonachtig in Luik, Rue derrière Sainte Catherine, quartier du Sud.[26] De vondelingenakte gaf haar de naam Maria Theresia Vase. Op 31 december 1831 werd zij in de kost gedaan bij Gabriel Vijgen in Maastricht. Ze bleef in Maastricht. Op 17 september 1849 kreeg ze van een onbekende vader een dochter Gertrudis, die echter op 6 november al overleed, en op 8 november 1858, ook van een onbekende vader, een zoon Andries, die papiermaker werd, en trouwde met Anna Maria Voogd. Hij werd de stamvader van de familie Vase. Hij is het ook die op 7 januari 1899 het overlijden van zijn moeder Maria Theresia Vase komt aangegeven. Moeder is dan nog altijd ongehuwd, en woonachtig Bonnefantenstraat 12.

Hetzelfde handschrift treffen we aan op het briefje bij de ongeveer 11 dagen oude vondeling Felix Jeugd, die op 7 februari 1820 in de rol werd gedraaid. Dat hij 11 dagen oud was, was gemakkelijk te berekenen, want op het briefje stond: *"felix né le 29 janvier a 4 heur du matin batiset et anoset le meme jour et pour finallement le vacsain"* (Felix, geboren op 29 januari om 4 uur 's morgens, dezelfde dag gedoopt en aangegeven en uiteindelijk de inenting). En inderdaad, bij de Burgerlijke Stand van Luik werd aangegeven dat op 29 januari om 4 uur 's ochtend in het Hospice geboren werd Felix Paulus, zoon van Jeannette Paulus, 31 jaar, huishoudster, wonende in Luik, Rue de la Syrène n° 1120, quartier du Nord.[27] Het briefje is dus geschreven door iemand die precies datum en uur van de geboorte kende, en dat kan behalve de ambtenaar van de Burgerlijke Stand alleen maar iemand van het Hospice zijn geweest. In 1823 blijkt Felix bij Crijns in Wolder verzorgd te worden, en op 31 januari 1832 wordt hij bij Bernard Crijns in Wolder in de kost gedaan. Bij de oproep voor militaire dienst staat hij te boek als dagloner in Vroenhoven, 1,775 m, bruine ogen, zwarte haren en wenkbrauwen. Maar daarna is er niets meer van hem vernomen.

Nog even terug naar de vondeling Maria Theresia Vase, want er lag nog een tweede briefje bij haar, waarop stond: "*cette enfant a etés betisés evasinest Nis (?) marie janne*" – verder in een andere hand – "*Monsieur voila le batistaire du petit garson qui a etet deposet le 5 janvier a 7 heures un care du soir une enfant qui assez bien deux mois batistaire oubliée*" (dit kind is gedoopt en ingeënt (Nis?) Marie Janne – andere hand - Meneer, dit is het doopbriefje van de kleine jongen die is afgegeven op 5 januari om kwart over 7 's avonds, een kind van zeker twee maanden, doopbriefje vergeten). Dat jongetje wiens briefje op 5 januari 1820 was vergeten, was de vondeling Raymondus Rein, ongeveer drie maanden oud, inderdaad volgens de akte van de Burgerlijke Stand op 5 januari om 7 uur 's avonds in de rol gedaan. Dit kind overleed echter al op 4 juli 1820. Wie de Marie Jeanne van het briefje is, is niet duidelijk, en vóór haar naam staat iets onleesbaars. Misschien was het de moeder?

Daarna vinden we in de korte periode tussen 2 december 1820 en 16 mei 1821 bij de vondelingenaktes maar liefst 12 briefjes, die door dezelfde persoon zijn geschreven, met alle hetzelfde handschrift, dezelfde kleur inkt, en dezelfde spelfouten. Er moet dus een verband hebben bestaan tussen deze persoon en de ouders (altijd overigens moeders) van de vondelingen. Er moet een waar netwerk geweest zijn.

[26] AEL, Burgerlijke Stand Luik, geboorten 1820, akte n° 45.
[27] AEL, Burgerlijke Stand Luik, geboorten 1820, akte n° 169.

Afb. 20. Twaalf briefjes uit de periode december 1820 - mei 1821, met alle precies hetzelfde handschrift en precies dezelfde spelfouten.

Het betreft allereerst de vondeling Marie Josephe Raddoy, die op 1 december 1820, om half acht 's avonds in de rol van het Vondelingenhuis wordt gevonden, een meisje van ongeveer twee dagen oud. Het briefje vermeldde: "*cette enfant et batisset et anonces et elle sapelle marie josephe dydoar*" (dit kind is gedoopt en aangegeven en ze heet Maria Josephe Dydoar) (afb. 20 nr. 8). Maar pas enkele dagen later, op 7 december, wordt het kind bij de Burgerlijke Stand van Luik aangegeven, en wel door de vroedvrouw Henriette Guillaume, echtgenote van Jean François Elias, 45 jaar, wonende in Luik, Rue des Ecoliers n° 162, quartier de l'Est, die verklaart dat op 4 december omtrent 4 uur 's morgens bij haar thuis bevallen is Catherine Dedoyard, 24

jaar, naaister, wonende in Verviers, en dat het kind de naam krijgt van Marie Therese Dedoyard.[28] De schrijver van het briefje heeft de familienaam dus niet goed gehoord (Dydoar), in Maastricht wordt de vondelingennaam gevormd uit het anagram van de naam (Raddoy), en de vroedvrouw was eigenlijk te laat met de aangifte bij de Burgerlijke Stand, en heeft dus maar een wat latere datum opgegeven, maar wel met de goede naam. Onder de naam Raddoy (Raddoij) gaat deze vondeling verder door het leven. In 1823 wordt het kind verzorgd bij Kaarsenmaakers in Wolder, en op 30 november 1832 wordt zij ook daar ondergebracht. Op 16 oktober 1861 trouwt zij in Maastricht met ... een andere vondeling, namelijk Ambroise Frileux, gevonden op 7 december 1810 (vandaar de voornaam, feestdag van de H. Ambrosius). Deze was toen al twee maal getrouwd geweest, allereerst met Maria Gertrudis Lijst, 52 jaar, en daarna met Maria Ida Martens, 45 jaar. Alleen uit het tweede huwelijk werd een levenloos kindje geboren. Marie Josephe Raddoy overleed op 16 januari 1869.

De vondeling Franciscus Berken werd op 3 december 1820 aangetroffen in de rol. Hij was ongeveer 14 dagen oud. Op het briefje stond: "*cette enfant et anonset et batisset et sapelle fancois venu aux mondee le 21 novambre 1820*" (dit kind is aangegeven en gedoopt en het heet François, ter wereld gekomen op 21 november 1820) (afb. 20, nr. 6). Het kindje overleed in Vroenhoven (Wolder), in het huis van Andrees Leenders, op 21 januari 1821, 7 uur in de ochtend.

Jeannette Ravan was ongeveer 14 dagen oud, toen zij op 18 december 1820 in de rol werd gelegd. Op het briefje stond: "*Cette enfant et batisset et annonce et sapelle janette navar et elle a le vacsain*" (dit kind is gedoopt en aangegeven en heet Janette Navar en ze is ingeënt) (afb. 20 nr. 1). Overleden op 2 oktober 1821.

Aan zijn naam Noël te zien, moet de ongeveer vier dagen oude vondeling Noël Guur, gedeponeerd in de rol op 28 december 1820, 7 uur s' avonds, een "Kerstkindje" geweest zijn, en aan de naam die hem gegeven wordt kan men afleiden dat het "guur" weer was. Op het briefje stond: "*cette enfant et batisset et anonset et sápelle noêl et pour remar il a une bandre de nonbri de coton filocié*" (dit kind is gedoopt en aangegeven en heet Noel en als bijzonderheid een navelbandje van katoen) (afb. 20 nr 5). Overleden op 13 februari 1821.

Toen hij het briefje schreef voor de vondeling Maria Graine, ging het de schrijver blijkbaar niet goed. Hij schreef slordig, met fouten, en helemaal scheef. De baby van ongeveer 8 dagen werd op 5 januari 1821 in de rol gelegd, met het briefje "*cette enfant et patis et anoset et sa pelle marie garnie est par remanr le vacsin*" (dit kind is gedoopt en aangegeven en heet Marie Garnie en als bijzonderheid de inenting) (afb. 20 nr. 11). Maar het meisje overleefde het. Het werd op 31 december 1822 aan Hendrik Moers te Kesselt als pleegkind gegeven. Op 20 oktober 1852 werd haar een "doopbrief" overgegeven. Daarna is er niets meer van haar vernomen.

De vondeling Antoine Rolando werd op 13 februari 1821 in de rol gevonden. Hij was ongeveer acht dagen oud. Op het briefje stond: "*cette enfantte et batisset et anosse et sapelle antoinne et pour remarque un coifurre de coton bleux*" (dit kind is gedoopt en aangegeven en heet Antoinne, en als bijzonderheid een mutsje van blauw katoen) (afb. 20 nr 3). Het kindje overleed op 24 oktober 1821.

De vondeling Hendrik Joseph Bonsoir was ongeveer 6 weken oud toen hij op 20 februari 1821 bij het Vondelingenhuis in de rol werd gedraaid. Op het briefje stond: "*cette enfante et batisset et anonset et sapelle hanri joseph gillante et pour remarque une camisolle de coton font blanc avec de petite mouche ver*" (dit kind is gedoopt en aangegeven en heet Henri Joseph Gillante en als bijzonderheid een vestje van katoen, wit met kleine groene knoopjes) (afb. 20 nr. 7). In 1823 blijkt hij bij Vandermeulen in Berg ondergebracht te zijn, en op 31 januari 1833 wordt hij bij Jan Zavelberg in Welten in de kost gedaan. Over hem hebben wij voorlopig alleen nog maar kunnen achterhalen dat Heinrich Joseph Bonsoir in Aken trouwt met Catharina Schmitz, en dat het koppel in 1859 een zoon Johann Wilhelm krijgt.

[28] AEL, Burgerlijke Stand Luik, geboorten 1820, akte n° 1753.

Een jongetje van ongeveer 5 dagen, die de naam Henri Phlomis kreeg, werd op 23 februari 1821, om 7 uur 's avonds in de rol gedeponeerd. Op het briefje stond het volgende: "*cette enfant et batisset et anonset et sapelle hanri et pour remarque une petite coifure de coton ver*" (dit kind is gedoopt en aangegeven en heet Henri et als bijzonderheid een mutsje van groen katoen) (afb. 20 nr 4). Overleden op 9 september 1821.

Het jongetje dat op 10 maart 1821 werd afgegeven, ongeveer 5 weken oud, werd vernoemd naar de maand van de vondst: Felix Maart. Op het briefje stond: "*cette enfant et batisset et anonset et sapelle felije et pour remaque une petite coufure de coton ver et le vacsien de lospice de Liege*" (dit kind is gedoopt en aangegeven en heet Felije en als bijzonderheid een mutsje van groen katoen en de inenting van het Hospice van Luik) (afb. 20 nr. 2). Het kind werd in ieder geval niet geboren in het Hospice van Luik, want dan zou het voorkomen in de Burgerlijke Stand van Luik. In 1823 is hij in de zorg bij Nicolai in Wolder, en per 31 augustus 1832 wordt hij bij Paulus Nicolas van Wolder ondergebracht. Op 5 januari 1839 vermeldt het register van het Vondelingenhuis dat hem de doopbrief is overgegeven. Daarna wordt er niets meer van hem vernomen.

Het meisje Elisabeth Vlaag, ongeveer twee dagen oud, wordt op 18 maart 1821, om half 9 's avonds, bij het Vondelingenhuis afgegeven. Op het briefje staat: "*elisabette et batisset et anonsét et pour remarque un léngce de moutonné roure et noir*" (Elisabette is gedoopt en aangegeven en als bijzonderheid een doek van rood en zwart gestreepte stof) (afb. 20 nr. 12). Zij overleeft. Op 31 maart 1833 wordt ze bij de weduwe Thijssens in Neerkanne in de kost gedaan. Elisabeth Vlaag blijft daarna in de buurt wonen, want ze overlijdt in Oud-Vroenhoven op 4 december 1848, 5 uur 's middags, als ongehuwde dienstmeid, inwonend bij Nicolaas Franssen, 56 jaar, landbouwer aan de Canderweg, gehucht Biesland n° 2.

Bij de vondeling Pallen, op 22 april 1821, om 10 uur 's avonds afgegeven bij het Vondelingenhuis in Maastricht, hebben we een combinatie van slechs twee voornamen, maar die ons wel de oplossing geven. Op het briefje staat: "*cette enfant et batisse et anose et sapelle Lember felije*" (dit kind is gedoopt en aangegeven, en het heet Lambert Felix) (afb. 20 nr. 10). Het moet een flinke baby geweest zijn, want de beheerders van het huis schatten zijn leeftijd op ongeveer 5 dagen, terwijl hij maar één dag oud was, toen hij op 22 april 1821 in de rol van het Vondelingenhuis werd geplaatst. Op 21 april 1821 verklaart immers Hubertine Gilot, echtgenote van Jean Casset, 24 jaar, vroedvrouw, wonende in Luik, Rue du Faubourg Saint Leonard n° 160, quartier du Nord, dat op dezelfde dag rond 8 uur 's morgens Maria Josephe Lepage, 20 jaar, dienstmeid, wonende in Luik, Rue Puits du Sock n° 926, quartier de l'Est, bij haar thuis is bevallen van een jongetje genaamd Lambert Felix Lepage.[29] Lambert Felix Pallen overleeft het. In 1823 wordt hij verzorgd bij Bastiaans in Wolder, en per 30 april 1833 wordt hij aan Jan Bastiaans in Wolder "overgegeven". Op 5 januari 1839 wordt hem de doopbrief afgegeven. Hij is dienstknecht en woonachtig in Oud-Vroenhoeven wanneer hij in 1840 wordt opgeroepen voor militaire dienst. Hij was klein van stuk, slechts 1,512 m, en vanwege "gebrek aan maat" wordt hij van 1840 tot 1843 drie maal vrijgesteld. Zijn signalement luidt: aangezicht vol, voorhoofd hoog, ogen blauw, neus ordinair, mond matig, haar en wenkbrauwen blond.[30] Hij trouwt op 21 april 1866 in Aken met Angela Pütz, en krijgt vier kinderen in Aken en twee in Laurensberg. Hij staat te boek als landbouwer, woonachtig in Vaals, 55 jaar, wanneer op 4 april 1877 om 6 uur 's avonds zijn zoontje Joseph Johann, geboren op 24 mei 1874 in Laurensberg, op de leeftijd van 3 jaar overlijdt.

Catharina Zinnig, tenslotte, was een meisje van ongeveer acht dagen, toen ze op 15 mei 821 om 9 uur 's avonds in de rol werd gedraaid, met een briefje: "*cette enfant et batisset et anonset et elle sapelle caterinne roumain*" (dit kind is gedoopt en aangegeven en zij heet Caterinne Roumain) (afb. 20 nr. 9). Overleden op 23 november 1821.

[29] AEL, Burgerlijke Stand Luik, geboorten 1821, akte n° 602.
[30] RHCL / RAL, Provinciaal Archief (04.01), militieregisters, inv.nrs. 9466, 9470, 9474 en 9478.

Van vier van deze vijftien vondelingen (Vase, Jeugd, Raddoy, Pallen) hebben we de oorspronkelijke geboorteakte bij de Burgerlijke Stand in Luik gevonden. Van één van hen werd vermeld dat hij in het Hospice in Luik is ingeënt (Maart). Gezien het feit dat bij al deze vijftien vondelingen een briefje lag dat geschreven was door dezelfde persoon, kunnen we vermoeden dat ook de andere vondelingen uit Luik en omgeving kwamen, en dat ze via hetzelfde circuit naar Maastricht zijn gebracht. Van de vijftien zijn er zeven als baby in het Vondelingenhuis overleden, en werden er acht bij een pleeggezin in de kost gedaan. Van de acht die in een pleeggezin werden opgenomen is daarna van drie van hen nooit meer iets vernomen (Jeugd, Graine, Maart).

De rol van de vroedvrouw

Het is nu al de derde keer (na Orpins = Pirson, Vaandel = Deruisseau, Verclo = Remacle) dat we in ons korte onderzoek de Luikse vroedvrouw Marie-Thérèse Malien tegenkomen. Heel wat ongehuwde moeders van Maastrichtse vondelingen blijken bij haar thuis te bevallen, op haar huisadres Rue sur les Foulons n° 1099, quartier du Nord. Dat geldt ook voor de volgende vondelingen.

Op 10 november 1818, rond 11 uur 's avonds, krijgt Marguerite Radoux, 30 jaar, dienstmeid, wonende in Herstal, bij haar thuis haar jongetje Martin Radoux.[31] Op 18 november omstreeks 9 uur 's avonds wordt aangebeld bij het Vondelingenhuis in Maastricht, en op de stoep lag een jong kind, met een briefje waarop stond: "*Cettre Enfant Et baptise Et annonce aletat civille porte le nom de Martin radoux*" (dit kind is gedoopt en aangegeven bij de Burgerlijke Stand en draagt de naam Martin Radoux). Het kind krijgt de naam Frederik Gerugt. Het overlijdt op 23 mei 1828.

Op 30 maart 1820, rond 9 uur 's morgens, bevalt bij haar thuis Marie Elisabeth Laguesse, 22 jaar, zonder beroep, wonende in Luik, Rue de la Wache (nummer niet ingevuld), quartier du Sud, van een dochter genaamd Françoise.[32] De boreling gaat al de dag erna, op 31 maart 1820, naar het Vondelingenhuis in Maastricht. Op het briefje dat bij haar wordt aangetroffen staat te lezen: "*cettre enfant et baptise et anonce aleto civille se nomme francoise laguesse ne le 30 mars 1820*" (dit kind is gedoopt en aangegeven bij de Burgerlijke Stand en heet Françoise Laguesse, geboren op 30 maart 1820). Haar leeftijd wordt geschat op twee dagen, en het krijgt daar op 1 april de naam Francisca Aguessel (anagram van Laguesse). Het meisje overleeft het avontuur. In 1823 wordt het verzorgd bij Claessens in Berg, en op 31 maart 1832 wordt het aan Jan Klaassens in Berg toevertrouwd. Zij overlijdt ongehuwd in Berg & Terblijt op 5 augustus 1849.

En op 25 april 1820, omtrent 12 uur, wordt bij haar geboren het jongetje Mathieu Edouard Boulanger, van Catherine Alexandrine Boulanger, 27 jaar, zonder beroep, woonachtig in Luik, Rue du Pôt d'Or n° 681, quartier du Sud.[33] Niet 25 april, maar 24 april is de geboortedatum die op het briefje staat, dat op 3 mei 1820, om 9 uur 's avonds wordt aangetroffen bij een jongetje van ongeveer 10 dagen dat wordt gedeponeerd in de rol: "*Cettre enfant et baptise et porte le nom d'edouard boulange nee le 24 avrille 1820 – lon vous le recomande au soin de la Charite*" (dit kind is gedoopt en draagt de naam Edouard Boulange, geboren 24 april 1820 – we vertrouwen u hem toe, aan de zorgen van de naastenliefde). Van het Vondelingenhuis krijgt hij de naam Eduard Goubanel, een anagram van de naam Boulange die op het briefje stond. Het kind overleed al op 11 oktober 1820.

De Rue des Foulons (of: sur les Foulons), waar vroedvrouw Malien woonde, was een klein smal en ongezond straatje tussen de Féronstrée, la Batte en de haven van Luik, een achterbuurt, in 1808 officieel betiteld als plaats van immoraliteit, met "verdachte huizen" waar

[31] AEL, Burgerlijke Stand Luik, geboorten 1818, akte n° 1279.
[32] AEL, Burgerlijke Stand Luik, geboorten 1820, akte n° 492.
[33] AEL, Burgerlijke Stand Luik, geboorten 1820, akte n° 630.

zich veel "libertinage" afspeelde, en waar nette mensen niet kwamen, een appreciatie die volgens Théodore Gobert, de auteur van het boek *Les rues de Liège*, in zijn tijd, de jaren 1924-1929, nog altijd gold.[34] Dit zegt voldoende over de sociale achtergronden die speelden bij de tevondelinglegging van kindjes.

In haar studie over vondelingen in Luik vertelt N. Haesenne-Peremans dat Luikse vroedvrouwen best bereid waren om kindjes naar het hospice in Namen of naar Brussel te brengen.[35] Wellicht ook naar Maastricht?

Van de achttien kindjes in ons onderzoek waarvan de geboorteplaats bekend is, blijkt dat er zeven zijn geboren in het Hospice de la Maternité, en elf bij een vroedvrouw thuis. De kinderen geboren in het Hospice zijn gemiddeld vijftien dagen daarna naar de Vondelingenhuis in Maastricht gebracht, de kinderen geboren bij een vroedvrouw thuis soms al na een of twee dagen. Het is bekend dat de borelingen na de geboorte twaalf à vijftien dagen in het Hospice bleven, onder andere voor de inenting.[36] Bij de vroedvrouw konden ze natuurlijk niet langer dan één dag blijven, zeker als men weet in welke straten de vroedvrouwen woonden. Ook naar dit aspect van het vondelingenbestaan zal meer onderzoek gedaan moeten worden.

Verder onderzoek

In deze bijdrage zijn enkele voorbeelden gegeven van onderzoek naar moeders van vondelingen. Omdat het slechts enkele gevallen betreffen, is het moeilijk algemene conclusies te trekken. Er zal verder onderzoek nodig zijn. Smeets en Gulikers hadden in hun studie al opgemerkt dat er veel Franstalige briefjes waren. Voor zover we nu kunnen nagaan, blijken ze doorgaans uit Luik te komen, waar geen Vondelingenhuis was.

De moeders zijn altijd alleenstaande twintigers en dertigers, werkzaam in een dienstberoep aan de onderkant van de samenleving, die in Luik kwamen bevallen, en niet altijd in Luik woonden, maar ook in de wijde omgeving (we noteerden reeds Boncelles, Sprimont, Tongeren, Verviers, Jupille, Herstal). Het moet in Luik in bepaalde kringen een publiek geheim geweest zijn dat, zo nodig, kindjes zonder problemen afgegeven konden worden in het Vondelingenhuis in Maastricht. Dat er een "Luikse connectie" was, is wel duidelijk. Dit neemt niet weg dat het voor de jonge moeders vreselijke drama's moeten zijn geweest, wat soms ook blijkt uit de hartverscheurende teksten op de briefjes.

Bij verder onderzoek zal ook gelet moeten worden op het handschrift, de schrijfwijze en de spelling van de briefjes. Door het vergelijken van handschriften kunnen zeker nog verbindingen gelegd worden.

Tenslotte zal er onderzoek gedaan moeten worden naar de pleeggezinnen, enerzijds naar mogelijke afspraken met de beheerders van het Vondelingenhuis, maar vooral naar de latere lotgevallen van de pleegkinderen,[37] naar de samenstelling van de pleeggezinnen en het beleid van het Armbestuur van van Gedeputeerde Staten ten opzichte van die pleeggezinnen. Het is namelijk opvallend dat van een aantal pleegkinderen die de jeugdjaren hebben overleefd en bij een familie in de kost zijn gedaan, nooit meer iets vernomen wordt (in dit artikel de vondelingen Jeugd, Graine, Maart, Gudarre, Kornalijn). Althans onder hun vondelingennaam... Onder welke identiteit gaan zij verder door het leven?

---

[34] Théodore Gobert, *Liège à travers les âges. Les rues de Liège,* t. 5 (reprint Bruxelles 1976), p. 244-249. Een tekening en een foto van deze straat in dit boek tussen p. 244 en 245 en tussen p. 260 en 261).

[35] N. Haesenne-Peremans, 'Le sort des enfants trouvés et abandonnés dans la région liégeoise au début du XIXe siècle', in: *Bulletin de l'Institut Archéologique Liégeois* 90 (1978), p. 34.

[36] Haesenne-Peremans, 'Le sort des enfants trouvés', p. 43.

[37] Een eerste onderzoek naar pleeggezinnen in Kanne is onlangs verschenen : Paul Vrijens, 'Vondelingen uit het Vondelingenhuis van Maastricht (1814-1850)', in : *Heemkunde Kanne* 17 (juni 2016), p. 3-8.

Conclusie

Dit artikel is een bijdrage zonder conclusie. De oorspronkelijke vraagstelling van ons onderzoek heeft veel nieuwe vragen opgeroepen. We kunnen hoogstens concluderen dat we voorlopig niet kunnen concluderen en dat er nog veel onderzoek naar vondelingen gedaan moet worden. Wel kunnen we concluderen dat het onderzoek, zeker voor genealogen, bijzonder interessant is.